

Alg. 243

Sprawozdanie

komisji szkolnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie objęcia szkoły polskiej w Białej na etat krajowy.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z 22. marca b. r. przekazał Wys. Sejm komisji szkolnej sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie objęcia szkoły polskiej w Białej na etat krajowy i polecił jej złożyć sprawozdanie w tym przedmiocie jeszcze na bieżącej sesji sejmowej. Stosując się do tego polecenia, komisya zajęła się tą sprawą na dwóch posiedzeniach i ma zaszczyt przedłożyć wynik tych obrad w niniejszem sprawozdaniu.

Komisya zgadza się najzupełniej z Wydziałem krajowym w tem, że polska szkoła ludowa w Białej jest nieodzownie potrzebną. Wykazały to w niewątpliwy sposób zapisy, skoro w pierwszym roku istnienia szkoły zapisało się do niej, mimo przeciwnych szkole a możliwych wpływów, 358 dzieci. tak że trzeba było otworzyć odrazu całą czteroklasową pospolitą szkołę mieszana. Komisya jest tego zdania, że polska ludność tego kraju, która składkami dochodzącemi do 66.000 zł. umożliwiła towarzystwu szkoły ludowej wystawić okazały budynek szkolny, ma obowiązek narodowy szkołę tę nadal utrzymać i sądzi, że obowiązkiem kraju jest podobnie jak w innych wypadkach tak tem bardziej w tym wypadku przychodzić w pomoc ofiar.ności prywatnej i wydatną subwencją przyczyniać się do utrzymania tej szkoły. Natomiast nie sądzi komisya, żeby odpowiednią formą pomocy krajowej miało być przyjęcie tej szkoły na etat krajowy, owszem, komisya jest z powodów zasadniczych stanowczo przeciwną wprowadzaniu do naszych urządzeń szkolnych nieznaney dotąd kategorii szkół ludowych na etacie krajowym, wprost przez kraj zakładanych i utrzymywanych i najusilniej przestrzegać musi przed stworzeniem w tej sprawie precedensu, wyłomu w zasadzie, choćby w sprawie tak sympatycznej i pożądanej jak utrzymanie szkoły dla ludności polskiej w Białej.

Jeżeliby w naszym kraju zaczęły powstawać szkoły ludowe wprost z funduszu krajowego utrzymywane — a wnioski co do zakładania takich szkół z językiem wykładowym ruskim stawił już dawniej poseł Romańczuk na sesjach r. 1884/5, 1886/7 i 1888/9, zaś na obecnej sesji postawił poseł Barwiński wniosek przyjęcia na kraj założonej w tym roku szkolnym szkoły wydziałowej żeńskiej we Lwowie z językiem wykładowym ruskim — natenczas będą istniały obok siebie dwie kategorie szkół ludowych: jedne utrzymywane przez konkurencyę miejscową, wspomagana przez okręg szkolny (powiat) i przez kraj, który dopłaca na wydatki niepokryte przez gminę i obszar i przez powiat; — drugie utrzymywane wyłącznie lub prawie wyłącznie z funduszu krajowego, bez jakiegokolwiek przyczyniania się tych, którzy z mocy ustawy są obowiązani do konkurencyi.

Ta druga kategoria szkół raz wprowadzona będzie szybko rosnać, albowiem żądania utworzenia takich szkół będą się łatwo mnożyć, skoro czynniki miejscowe nie będą ponosić żadnych wydatków na te szkoły — ani na budynek i potrzeby rzeczowe ani na nauczycieli i skoro istnienie takich szkół będzie uwalniać konkurencyę od ponoszenia wydatków z mocy ustawy inaczej nieuniknionych.

Do wzrostu szkół tej kategorii, tyle pożądaných dla konkurencyi miejscowej, ponieważ nic ją nie będą kosztowały, będzie się przyczyniać bądź chęć dostarczenia szkół z drugim językiem wykładowym w gminach o ludności mieszanej, bądź współdziałać tu będą inne przyczyny i w ten sposób wytwarzać się będzie nierówność w ciężarach publicznych, gdyż gminy mające u siebie szkoły przez kraj utrzymywane będą uprzywilejowane w porównaniu z temi, które dla wszystkich swoich szkół będą musiały starać się o fundusz na wydatki osobiste i rzeczowe a zwłaszcza o te ostatnie.

Jeśliby Wysoki Sejm raz wstąpił na drogę tworzenia szkół na etacie krajowym, nie byłoby mu możebnem cofnąć się, gdyż precedensa popierałyby dalsze żądania a doświadczenie uczy, że łatwo przenieść jakiegokolwiek wydatki z konkurencyi na kraj, lecz bardzo trudno przenieść je napowrót z kraju na konkurencyę i ustawodawstwo nasze zna przykłady zmiany w pierwszym kierunku lecz zmian w przeciwnym kierunku wcale nie wykazuje.

Z powyższych powodów komisya szkolna może się oświadczyć jedynie za subwencyonowaniem polskiej szkoły ludowej w Białej, a mając na względzie, że koszt roczny na utrzymanie szkoły wynosić będzie w najbliższym czasie przy pięciu klasach około 5.000 zł. rocznie, proponuje na razie subwencyę roczną 4.000 zł. Komisya nie wątpi ani na chwilę, że na pokrycie reszty kosztów znajdują się zawsze fundusze w drodze składek u szerokich warstw ludności polskiej, przeto wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Na utrzymanie szkoły ludowej z językiem wykładowym polskim w mieście Białej przyznaje się towarzystwu szkoły ludowej w Krakowie stałą roczną subwencyę 4.000 zł. w. a.

We Lwowie dnia 24. marca 1899.

Przewodniczący:
Czartoryski.

Sprawozdawca:
Pilat.